

ЗМІСТ

Засідання тридцять друге, вечірнє (Вівторок, 23 квітня 2019 року)

Заява фракцій «Блок Петра Порошенка»
та «Народний фронт» ...2

Розгляд проекту Закону «Про забезпечення
функціонування української мови як державної» ...4

[Результати поіменної реєстрації](#)

[Результати поіменного голосування](#)

ЗАСІДАННЯ ТРИДЦЯТЬ ДРУГЕ

*Сесійний зал Верховної Ради України
23 квітня 2019 року, 16 година*

Веде засідання Голова Верховної Ради України
ПАРУБІЙ А.В.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Прошу всіх заходити до залу, займати свої робочі місця, зосередитися, приготуватися до активної, дієвої роботи.

Отже, колеги, прошу зареєструватися.

Зареєстровано 368 народних депутатів. Вечірнє пленарне засідання Верховної Ради України оголошується відкритим.

Хочу повідомити, що до президії надійшла заява від фракцій «Блок Петра Порошенка» і «Народний фронт», вони готові замінити перерву на виступ з трибуни. До слова запрошується голова фракції «Народний фронт» Максим Бурбак. Будь ласка.

БУРБАК М.Ю., *перший заступник голови Комітету Верховної Ради України у справах ветеранів та осіб з інвалідністю (одномандатний виборчий округ № 204, Чернівецька область, політична партія «Народний фронт»).* Дякую, Андрію Володимировичу. Шановні народні депутати! Сьогодні Чернівецький окружний адміністративний суд відновив справедливість: визнано незаконним рішення Чернівецької міської ради про дострокову відставку Чернівецького міського голови Олексія Каспрука. Обраний народом мер поновлений на посаді.

Дев'ять місяців – саме стільки тривала боротьба Олексія Каспрука за справедливість. Проте тріумфувати ще зарано. У міській раді Чернівців залишається та сама профірташівська більшість – 29 депутатів-запроданців, які в липні 2018 року протиправно усунули мера. Впевнений, що під час нової сесії міської ради вони знову спробують усунути Олексія Каспрука.

Звертаюся до колег з коаліції, які весь цей час покривали своїх родичів у Чернівецькій міській раді і потурали наступу на місцеве самоврядування. Ви вже розкрутили маховик ненависті до запродавців

з боку чернівчан. І навіть якщо вони знайдуть себе у свіжих політичних проектах, люди все одно це будуть пам'ятати, ви вже себе показали.

За дев'ять місяців господарювання у Чернівцях секретаря міської ради – головного фірташівця Буковини Василя Продана місто перетворилося на руїну: розриті дороги, утворені фіктивні управительські фірми, дерибан землі, бардак, корупція і стагнація, понад 300 мільйонів гривень неефективно використаних коштів місцевого бюджету і суцільне розчарування чернівчан. Невже так можна ненавидіти своє рідне місто?

Принагідно звертаюся до правоохоронних органів та Державної аудиторської служби України з проханням провести перевірку діяльності Чернівецької міської влади за період з липня 2018 року до сьогодні.

Весь цей бардак і наступ на місцеве самоврядування вже давно можна було б зупинити. На розгляд Верховної Ради майже два роки тому мною та Миколою Федоруком внесено проект постанови про перевибори Чернівецької міської ради. Скільки разів я звертався до вас з цієї трибуни, розповідав про проблеми чернівчан, про афери, які запустили запродавці у Чернівцях. Шановні колеги, не можна пасивно спостерігати, як реваншисти нищать народне волевиявлення, як нехтуються закони, як місто Чернівці грабують і топлять у фірташівському феодалізмі! Ми вимагаємо негайно поставити цей проект постанови на голосування, як і решту проектів про перевибори у ще понад 180 місцевих радах по всій Україні, де так само спаплюжено народне волевиявлення.

«Народний фронт» завжди стояв та стоятиме на захисті інтересів місцевого самоврядування. Наголошую: дочасні вибори – це абсолютно законний, передбачений Конституцією захисний механізм. Наша реформа місцевого самоврядування дала громадам небувалі ресурси та повноваження. Тепер парламент має вимагати від місцевих депутатів законослухняності та відповідальності. Покажемо мешканцям міст і сіл, що Верховна Рада здатна захистити їхні інтереси.

Звертаюся до Голови Верховної Ради України з проханням якнайшвидше поставити на голосування проект постанови, після того, як ми приймемо закон про державну мову, і закликаю колег, які дійсно сповідують демократичні цінності, підтримати його.

А зараз від імені фракції «Народний фронт» вітаємо чернівчан з поверненням законно обраного народом Чернівецького міського голови Олексія Каспрука. Справедливість є, і за неї варто боротися. Слава Україні!

ГОЛОВУЮЧИЙ. Героям слава! Вітаємо чернівчан з перемогою демократії.

Нагадую, що ми продовжуємо розгляд проекту Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» ([№ 5670-д](#)). Ми зупинилися на поправці 1920, автор – Німченко. Я запрошую до трибуни голову комітету Княжицького і прошу увімкнути мікрофон пана Німченка для оголошення поправки. Будь ласка.

НІМЧЕНКО В.І., член Комітету Верховної Ради України з питань правової політики та правосуддя (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Опозиційний блок»). Шановні колеги! Я вас вітаю з тим, що ми трохи відпочили, але проблеми через те не знялися. І ми просимо врахувати нашу поправку про виключення положення, що загальна середня освіта має надаватися виключно державною мовою. Це все базується на статті 7 Закону «Про освіту», який оспорений у Конституційному Суді, який не визнаний Європейською спільнотою, зокрема Венеціанською комісією, ПАРЕ та іншими міжнародними інституціями. Я хотів би акцентувати увагу, що за цими нормами передовсім потрібно бачити людей, наших дітей. Є Конституція України, яка забезпечує отримання середньої освіти мовами...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Будь ласка, 30 секунд.

НІМЧЕНКО В.І. Є норма Конституції України, яка прямо передбачає можливість дітей і обов'язок держави щодо забезпечення отримання освіти мовою національних меншин у місцях їх проживання. Чому ми пішли на ревізію Конституції? Чому ми працюємо всупереч Конституції? Тому просимо підтримати нашу поправку.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Будь ласка, пане Княжицький.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л., голова Комітету Верховної Ради України з питань культури і духовності (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Народний фронт»). Дякую. Шановний колего, я вам зачитаю норму частини першої статті 21 законопроекту:

«Особам, які належать до національних меншин України, гарантується право на навчання в комунальних закладах освіти для здобуття дошкільної та початкової освіти, поряд із державною мовою, мовою відповідної національної меншини України. Це право реалізується шляхом створення відповідно до законодавства окремих класів (груп) з навчанням мовою відповідної національної меншини України поряд із державною мовою і не поширюється на класи (групи) з навчанням державною мовою».

Поправка відхилена, оскільки застосування інших мов у середній освіті вже врегульовано Законом України «Про освіту». Однак з огляду на те, що додаткові правила впроваджуються також законом про мову, зокрема про мову ЗНО, до переліку актів законодавства, якими регулюється питання мови в середній освіті, також має бути доданий і цей закон про державну мову. Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую вам.

Я ставлю на голосування поправку 1920. Комітет її відхилив. Хто підтримує, прошу голосувати.

«За» – 15.

Рішення не прийнято.

Поправка 1922. Німченко, будь ласка.

НІМЧЕНКО В.І. Хочу сказати, пане головуєчий, що нашу поправку підтримали зараз 30 відсотків присутніх у залі.

А тепер для того, щоб доповідач взагалі орієнтувався в законодавстві. У нас є поняття «дошкільна освіта», «початкова освіта» і «середня освіта». У тій статті, про яку ми вели мову, йдеться про середню освіту, право на отримання якої рідною мовою мають представники національних меншин. Тут серед нас є лемки, є угорці та румуни, то ви їх запитайте, а не пишть отак закон. Конституція України забезпечує право на здобуття середньої освіти материнською мовою.

Прочитайте ще раз. А ви не розрізняєте навіть, що таке дошкільна, початкова і середня освіта. Ну, як це можливо взагалі? Це нонсенс, *non sens*. Тому я прошу врахувати нашу поправку...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Будь ласка, 30 секунд.

НІМЧЕНКО В.І. Я прошу виключити подібну норму. Вона змішує поняття етапів отримання освіти в країні – дошкільна, позашкільна, початкова і середня освіта. Прошу задовольнити нашу позицію.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую. Тільки прошу не говорити від імені лемків. Всі лемки – за Україну і за українську мову.

Будь ласка, Миколо Княжицький.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Так, доповнюючи шановного Голову Верховної Ради України, хочу вам сказати, що лемки – це українці, це український субетнос. Це такі самі українці, як і ми з вами, але це субетнос. Так само, як гуцули, так само, як бойки, так само, як багато інших українських субетносів.

Щодо цієї поправки. Ця поправка відхилена, оскільки Закон «Про позашкільну освіту» не може містити іншого регулювання питання застосування державної мови, ніж Закон «Про освіту» та закон про державну мову. Тому з метою приведення їх у відповідність один з одним дана норма є необхідною, і відповідна поправка була відхилена. Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую вам.

Ставлю на голосування поправку 1922. Комітет її відхилив. Хто підтримує, прошу голосувати. І уважно, щоб вашими голосами не спекулювали.

«За» – 14.

Рішення не прийнято.

Поправка 1923. Німченко.

НІМЧЕНКО В.І. Шановний доповідачу, я вам ще раз хочу сказати: прочитайте польський закон по мову, про національні і етнонаціональні меншини. Там чотири групи етнонаціональних меншин, у тому числі лемки і роми, щоб ви знали. І в нас є ці етноменшини –

лемки, але їх не визнають. Це такі ж рівні люди, як і ми. І не придумуйте ви їм «дядько», «ненько», «вуйко» і все інше. Будь ласка, не треба викручуватися, як кіт на глині. Це перше.

І друге, що стосується мови навчання і виховання в позашкільній освіті. Подивіться, що таке позашкільна освіта. Як ви можете на сьогодні... Та ви запитайте, що таке репетитори, що таке позашкільна освіта. І дефініцію прочитайте, правове визначення позашкільної освіти. І тоді ви зрозумієте, що не можливо там вводити таку рамку: виключно українською мовою. Якою мовою вести математичний гурток чи гурток з вивчення російської мови?

ГОЛОВУЮЧИЙ. Будь ласка, 30 секунд.

НІМЧЕНКО В.І. Можуть такі бути чи ні? То про що ви ведете мову? Навіщо нав'язувати? Що за цим стоїть? Загроза українській мові? Та ви ж подивіться, весь світ працює на те, щоб заінтересувати, якщо хочете, і матеріально, для того щоб люди вивчали. А в нас хочуть нав'язати шляхом батога...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Будь ласка, пане Миколо.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Дякую. Шановний колего Німченко, я вам поясню про всяк випадок, що лемки – це етнографічна група українців, що мешкає або походить з Лемківщини, розташованої в Карпатських Beskidaх, на території сучасних Польщі і Словаччини. Внаслідок обміну населенням між комуністичною Польщею і радянською Україною в 1944-1946 роках дві третини лемків (95 тисяч осіб) з Польщі було переселено на територію Української Радянської Соціалістичної Республіки, а решта під час акції «Вісла» – до північної Польщі. Знаєте, хто лемко? Юрій Стець, міністр інформаційної політики. Запитайте у нього, чи він українець. Я вам за нього відповім: лемки – це українці.

А Європейська спільнота передбачає підтримку субетносів, у тому числі й українських, які знаходилися на території Європейського Союзу. І цей закон теж передбачає підтримку українських субетносів. У цьому законі теж згадуються лемки, бойки, гуцули, яких ми теж маємо підтримувати і будемо це робити.

Що ж до цієї поправки, то вона є відхиленою з тих самих міркувань, що й попередня...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Будь ласка, 30 секунд.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. ...оскільки закон не може містити іншого регулювання застосування державної мови, ніж передбачено Законом «Про освіту» і законом про державну мову. Через те ця ваша поправка теж комітетом відхилена. Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую. Хочу зазначити, тут мені зголошуються: Підберезняк – лемко, Барна – лемко. Всі лемки – за Україну, за українську мову, і вони вважають себе передусім українцями.

А зараз ставлю на голосування поправку 1923. Комітет її відхилив. Хто підтримує, прошу голосувати.

«За» – 12.

Рішення не прийнято.

Поправка 1924. Німченко.

НІМЧЕНКО В.І. Я хотів би звернути увагу, що російськомовні, євреї, білоруськомовні українці – ніхто не розуміє, про що ви зараз ведете мову. Питання не про те, що лемки – українці, а роми чи гагаузи – не українці. Мова йде про етнічну спільноту, яка компактно проживає, має свою самобутність. Прочитайте статтю 11 Конституції. Ми повинні зберігати етнічну, культурну, мовну самобутність всіх корінних народів і національних меншин України – прямо так записано в Конституції. Це стосується і лемків, і гагаузів, і румунів, які в Україні проживають, і білорусів, і росіян, і російськомовних. От про що йде мова. І не треба підміняти правове визначення того чи іншого поняття. Прочитайте ще раз закон Польщі, ви ж із нього посписували першу частину, а третю забули. А там написано...

Веде засідання Перший заступник Голови Верховної Ради України **ГЕРАЩЕНКО І.В.**

ГОЛОВУЮЧА. Завершуйте, будь ласка, 15 секунд.

НІМЧЕНКО В.І. Там написано про національні меншини, яких дев'ять чи вісім, і про етнічні групи, етнічні меншини, їх там чотири. Ви це знаєте, але починаєте вести якусь дискусію. Тому прошу врахувати нашу поправку.

ГОЛОВУЮЧА. Будь ласка, прошу прокоментувати.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Дякую. Запевняю вас, що українські роми і українські євреї розуміють, про що я веду мову, як ви кажете. Гарантую вам, розуміють, я з ними спілкувався українською мовою.

Ця ваша поправка відхилена з тих самих міркувань, що й поправки 1923, 1922, оскільки Закон «Про дошкільну освіту» не може містити іншого регулювання, ніж те, що міститься в Законі «Про освіту» і в законі про державну мову. Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую.

Прошу визначатися щодо цієї поправки. Комітет її відхилив.
«За» – 21.

Рішення не прийнято.

Поправка відхиляється.

Наступна поправка 1926. Будь ласка, пану Німченку слово.

НІМЧЕНКО В.І. Спасибі, колеги, 50 відсотків присутніх підтримали. А тепер стосовно того, що пропонується в Законі «Про позашкільну освіту». У нас є базовий Закон «Про освіту», Закон «Про загальну середню освіту» – все там виписано. Ні, ви хочете врегулювати стороннім законом, де латентно приховане викорінення російської мови і мов національних меншин. Оце я вам хочу сказати про «дупла», які є в цьому законопроекті. Вони нагадують найкорчуватішу вербу на Подніпров'ї, яка вже не має життєвої сили, а просто вигниває. От про що йде мова.

ГОЛОВУЮЧА. Будь ласка, коментар голови комітету.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Колега пропонує виключити норму про те, що застосування мов у позашкільній освіті визначає Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної». Комітет поправку колеги Німченка і колеги Шуфрича відхилив. Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Друзі, я прошу визначатися щодо поправки 1926. Будь ласка.

«За» – 19.

Рішення не прийнято.

Поправка відхиляється.

Наступна поправка 1928 так само народних депутатів Німченка і Шуфрича. Слово пану Василю Німченку. Будь ласка.

НІМЧЕНКО В.І. Прошу вибачення, поправка Німченка і Шуфрича.

ГОЛОВУЮЧА. Я сказала...

НІМЧЕНКО В.І. Я не почув, не чути було.

ГОЛОВУЮЧА. Я буду голосніше говорити. Поправка 1926 Німченка і Шуфрича.

НІМЧЕНКО В.І. Добре, спасибі. У нас якраз тут була дискусія щодо цих поправок. Ми впевнені, як каже Нестор Іванович, що не всі розрізняють поняття «множинне громадянство» і «подвійне громадянство». І якщо вже записувати в цей закон, то, будь ласка, розведіть правове визначення подвійного громадянства і множинного громадянства в нашій державі, а тоді вимагайте, яку мову людина повинна знати. Бо якщо йдеться про подвійне громадянство, то там ніякі екзамени не можуть встановлюватися і все інше. А якщо йдеться про множинне громадянство – тоді так, це дійсно може бути. Хто жив у часи Радянського Союзу...

ГОЛОВУЮЧА. Завершуйте, 30 секунд.

НІМЧЕНКО В.І. ...той знає про період, коли громадяни були і громадянами України, і громадянами Союзу Радянських Соціалістичних Республік. Це для тих, хто інтересується поняттями подвійного громадянства і множинного. Закон «Про громадянство України» чітко визначає, які... *(Шум у залі).*

ГОЛОВУЮЧА. Дякую, 30 секунд я надала для завершення. Шановні колеги, ви ще на мене кричати будете? Що відбувається? Я сліdkую дуже уважно за Регламентом, шановний пане Березо. Дякую.

Будь ласка, коментар голови комітету щодо поправки Шуфрича і Німченка.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Дякую. Як ви знаєте, закон про мову не може визначати відмінності між подвійним громадянством і множинним громадянством. У нас є, як ми знаємо, і люди з потрійним громадянством впливові. Це не до цього закону.

Ця поправка була відхилена, оскільки вимога щодо володіння державною мовою як обов'язкова умова для набуття громадянства вже зараз є, але при цьому відсутня процедура, як її дотримання засвідчується та перевіряється. З огляду на те, що цим законом про мову ці питання вирішуються, відповідні зміни мають бути внесені і до Закону «Про громадянство України». Через те поправка колеги Німченка і колеги Шуфрича була відхилена. Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Дуже дякую за роз'яснення.

Колеги, я прошу визначатися щодо відхиленої комітетом поправки 1928.

«За» – 18.

Рішення не прийнято.

Поправка відхиляється.

Наступна поправка 1929 так само народних депутатів Німченка і Шуфрича. Слово пану Німченку, прошу.

НІМЧЕНКО В.І. Шановні колеги, мова йде про володіння державною мовою. У нас з'явився такий арбітр, як Національна комісія зі стандартів державної мови. Ну, я не розумію... Є екзаменаційна комісія, міжнародне право знає такі випадки, коли в порядку квартир'єрів приїжджають працювати в країну громадяни інших держав і у них визначається рівень знань. І коли із своєї країни виїжджають працювати до дипломатичних та інших установ за кордоном, коли громадяни повинні знати офіційну мову тієї держави і державну мову

країни, яку вони представляють за кордоном. Оце тільки два напрями є у світі, коли може проводитися відповідна екзаменаційна діяльність.

ГОЛОВУЮЧА. Будь ласка, коментар голови комітету.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Дякую. Ну, як я вже казав, коментуючи попередню поправку, якщо іноземець приїжджає в Україну і хоче отримати українське громадянство, для отримання громадянства він повинен засвідчити знання української мови. Це навіть зараз вимагає закон, але не сказано, яким чином це засвідчується. У цьому законі пропонується чіткий механізм через відповідність до рівня, визначеного Національною комісією зі стандартів державної мови – органом, який якраз за це відповідає. Це абсолютно нормальна норма, яка діє в більшості країн, так що не бачу тут жодних проблем. Комітет пропонує відхилити правку колеги Німченка і колеги Шуфрича. Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую.

Колеги, я прошу визначатися щодо поправки. Нагадую, це поправка 1929.

«За» – 13.

Рішення не прийнято.

Поправка відхиляється.

Наступна поправка 1930 народної депутатки пані Бойко. Будь ласка, вам мікрофон, шановна колего.

БОЙКО О.П., голова підкомітету Комітету Верховної Ради України з питань державного будівництва, регіональної політики та місцевого самоврядування (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Народний фронт»). Шановні колеги! Поправка 1930 врахована в редакції комітету, я не наполягаю на тому, щоб ставити її на підтвердження. Однак, повертаючись до нашої дискусії щодо утворення нового центрального органу виконавчої влади із спеціальним статусом – Національної комісії зі стандартів державної мови, я акцентую увагу на тому, що у нас вже на сьогодні законодавчо визначені Законом України «Про освіту» певні функції Міністерства освіти і науки, зокрема щодо стандартизації, моніторингу і визначення якості освіти. У нас є Інститут української мови НАН України, який

здатен робити стандартизацію української мови. У нас є Український центр оцінювання якості освіти, який має певну ресурсну базу. Тому коли комітет у середу буде визначатися остаточно з поправками і текстом законопроекту, є велике побажання і рекомендація ще раз переглянути повноваження, для того щоб не було дублювання. Дякую. Я не наполягаю на голосуванні.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую.

Будь ласка, прошу поставити в повній редакції. Так, я чую вас, я прошу проголосувати за цю поправку в повній редакції.

«За» – 33.

Рішення не прийнято.

Поправка залишається в редакції комітету.

Наступна поправка пані Оксани Продан. Не наполягаєте? Не наполягає.

Наступна поправка 1933. Це поправка народних депутатів Шуфрича і Німченка. Будь ласка, вам слово, пане Німченко.

НІМЧЕНКО В.І. Шановні колеги, я акцентував вашу увагу на тому, що в законопроекті передбачена сорок одна стаття, яка врегулює сфери, де застосовується виключно державна українська мова. Разом з тим законопроект містить положення, що виключно українська мова має застосовуватися «та в інших випадках». Скажіть, будь ласка, то на кого поширюються оці повноваження щодо рівня володіння державною мовою, діяльність національної комісії? На всіх в усіх сферах, окрім розмовної мови на кухні в однокімнатній квартирі та в спальні, якщо там є мова. Якщо скажуть більше... Я хотів би почути від доповідача: де ще може застосовуватися мова? Не просто сказати «в побуті», а конкретно...

ГОЛОВУЮЧА. Будь ласка, завершуйте, 15 секунд.

НІМЧЕНКО В.І. Я прошу поставити поправку на голосування, будь ласка. І хочу почути від доповідача, де конкретно, в якій сфері...

ГОЛОВУЮЧА. Зрозуміло, зрозуміло. Ми просимо роз'яснення голови комітету щодо цієї поправки.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Дякую. Отже, будь-яка мова може використовуватися всюди, шановний колего, де це безпосередньо не заборонено законом. Тобто ви не лише у вашій однокімнатній квартирі можете використовувати цю мову на кухні чи у спальні, можете теж у вітальні, навіть у туалеті можете використовувати. Можете використовувати в гостях у туалеті – так, як вам забажається. Тому що закон не регулює мови приватного спілкування. Будь-де можете використовувати, бо про це сказано у статті 19 Конституції України.

Ця ж ваша поправка відхилена, оскільки питання володіння державною мовою службовцями органів місцевого самоврядування врегульовано безпосередньо тілом закону. Даний пункт спрямований лише на узгодження норм профільного закону із законом про мову.

До речі, хочу наголосити, що працівники органів місцевого самоврядування не зобов'язані проходити жодної сертифікації. Інформую про це, оскільки навколо цього питання теж було досить багато спекуляцій. Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую.

Колеги, прошу визначатися щодо поправки 1933.

«За» – 11.

Рішення не прийнято.

Поправка відхиляється.

Наступна поправка 1934 так само народних депутатів Німченка і Шуфрича. Будь ласка, вам мікрофон.

НІМЧЕНКО В.І. Звертаю вашу увагу на те, що через жорна Національної комісії зі стандартів державної мови проходять всі особи, які претендують на відповідну посаду:

«На посаду можуть бути призначені особи, які мають відповідну освіту і професійну підготовку, володіють державною мовою відповідно до рівня, визначеного Національною комісією зі стандартів державної мови».

То що це таке, як не фільтр, який може бути фактором недопущення до реалізації свого права на використання професії? То що ви робите в такий спосіб? Ви хочете сказати, що тоді оскаржують до суду, і цей суд буде розглядати чотири роки, як Конституційний Суд

люстрацію. І що далі? А коли ж працювати? Не треба дурку включати...

ГОЛОВУЮЧА. Будь ласка, коментар голови комітету. Ви руку піднімаєте? Будь ласка, 15 секунд. Там перед вами стоять ваші колеги, і мені не видно вашої піднятої руки, вони своїми широкими спинами вас закривають. Будь ласка, 15 секунд.

НІМЧЕНКО В.І. Спасибі. Тому я дуже прошу, переконливо пропоную: ну, подивіться, не можна, виходячи з індивідуальних бачень цієї комісії, вирішувати долю, тим більше відсилати до судів...

ГОЛОВУЮЧА. Будь ласка, коментар голови комітету.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Дякую. Отже, перелік всіх осіб, які повинні володіти державною мовою, наведено у статті 9. Ця поправка стосується лише тих депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим і місцевих рад, які не вивчали української мови у школі. Тобто якщо ви у школі вивчали українську мову – немає питань, у вас є атестат про середню освіту. Якщо ж не вивчали, наприклад, прийняли колись українське громадянство, але були обрані депутатом – так, ви повинні засвідчити своє знання мови. Тому це стосується лише депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим і місцевих рад.

ГОЛОВУЮЧА. Дякуємо вам за роз'яснення.

І я прошу визначатися щодо поправки 1934. Нагадаю, комітет її відхилив.

«За» – 14.

Рішення не прийнято.

Поправка відхиляється.

Наступна поправка 1935. Будь ласка, пані Бойко, вам слово.

БОЙКО О.П. Шановні колеги, я не буду наполягати на голосуванні поправки, оскільки вона врахована в редакції комітету, хочу сказати про інше.

Відповідно до Європейської хартії місцевого самоврядування держава не має права втручатися в місцеве самоврядування. Це міф,

що в цьому законі є таке втручання. Ні в якому разі в тексті законопроекту я не бачу, що держава втручається в призначення місцевого самоврядування і щось визначає. Це неправда. Це перше.

Друге. Ми вносимо зміни до чинного Закону України «Про службу в органах місцевого самоврядування», це старий закон. Користуючись нагодою, хочу наголосити, що у нас є нова редакція цього закону, новий закон, на який чекає місцеве самоврядування. Тому, колеги, ще раз хочу затвердити наше переконання в тому, що цей закон є важливим і актуальним на сьогодні. Поправку прошу не ставити на голосування. Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую.

Будь ласка, коментар голови комітету, а потім пану Німченку слово.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Дякую. Колега Бойко просила в розділі VIII «Перехідні положення» слова «Національною комісією зі стандартів державної мови» замінити словами «центральним органом виконавчої влади у сфері освіти та науки». Дійсно, ця поправка врахована в редакції комітету. У врахованій редакції комітет погодився з необхідністю визначення органу, який має встановлювати вимоги до рівня володіння мовою. Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую.

Будь ласка, пане Німченко, ви піднімали руку. Прошу.

НІМЧЕНКО В.І. Шановні колеги! Я хотів би, щоб була дотримана стаття 7 Конституції України, яка передбачає гарантію права громадян на самоврядування, відокремлене від державної служби. Це природне право людей – об'єднуватися і вирішувати питання. І тому ваші посилення на службову мову, на щось інше не відповідають жодному закону. У нас є Закон «Про службу в органах місцевого самоврядування», все там є, не треба винаходити велосипед. Ви скажіть чітко і однозначно: ви в латентній формі викорінюєте російську мову, мову інших національних меншин в органах місцевого самоврядування. Оце тут біда, оце тут трагедія, щоб ви розуміли. Ну, а тут вона вже виглядає, як трагікомедія.

ГОЛОВУЮЧА. Шановні колеги, пані Бойко просить не ставити цю поправку на голосування. Пан Німченко вимагає поставити її на голосування. Я ставлю її в повному обсязі. Прошу визначатися.

«За» – 23.

Рішення не прийнято.

Поправка залишається в редакції комітету.

Наступна поправка 1936. Будь ласка, пані Бойко, вам слово.

БОЙКО О.П. Шановні колеги! Ця поправка, врахована в редакції комітету, стосується змін до Закону «Про дошкільну освіту». І я прошу поставити її на голосування для підтримки в повному обсязі, тому що вона є дуже важливою. Пропонується статтю 10 зазначеного закону викласти в такій редакції:

«Стаття 10. Мова (мови) у дошкільній освіті

Мовою дошкільної освіти є державна мова.

Застосування мов у дошкільній освіті визначають закони України «Про освіту», «Про забезпечення функціонування української мови як державної» та «Про національні меншини в Україні».

Ще раз підкреслюю, що вона врахована в редакції комітету. Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую.

Будь ласка, коментар голови комітету.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Коли ми говорили про попередню поправку, я просто не встиг відповісти колезі Німченку, що в органах місцевого самоврядування, очевидно, ніхто не звужує права людей. Але якщо людина йде працювати в орган місцевого самоврядування, вона живе в державі Україна, якщо вона не буде володіти українською мовою, то вона не зможе виконувати своїх професійних обов'язків. Я тут не бачу ніякої біди.

Щодо цієї поправки. Вона справді врахована в редакції комітету, вона є редакційною і прийнята з незначним термінологічним редагуванням у затвердженій комітетом редакції. Але я не проти того, щоб ця поправка була поставлена на голосування в повному обсязі.

ГОЛОВУЮЧА. На вимогу пані Бойко я ставлю на голосування поправку в повному обсязі. Будь ласка, прошу визначатися. Потім я надам вам слово, пане Німченко, звичайно.

«За» – 15.

Рішення не прийнято.

Поправка залишається в редакції комітету.

Наступна поправка 1937. Це поправка авторського колективу у складі панів Німченка і Шуфрича. Будь ласка, слово одному з авторів – пану Німченку.

НІМЧЕНКО В.І. Пані Ірино, тільки не робіть вигляд, що ви не бачили, що я вам махав рукою.

ГОЛОВУЮЧА. Ні, я бачила. Але ж я сказала, що ми проголосуємо, і я одразу надам вам слово.

НІМЧЕНКО В.І. Я хочу сказати про інше. Шановні колеги, ми ведемо мову про дошкільну освіту. Прочитайте Закон «Про освіту», там все є. Прочитайте статтю 7, що там написано чи нашкрябано. Що в нас на сьогодні дошкільна освіта обов'язково має бути забезпечена, у тому числі материнською мовою. Прочитайте уважно. А ви тут що пишете? Навіть тут забираєте і тихенько виводите із статті 7 Закону «Про освіту», яка й так недолуга і оспорена в Конституційному Суді. Ви просто переводите його на рейки заборони російської мови та мов національних меншин. Ось зараз у Береговому, у Чернівцях, в інших краях, де компактно проживають групи...

ГОЛОВУЮЧА. Будь ласка, завершуйте, 15 секунд.

НІМЧЕНКО В.І. За цим законопроектом навіть у дошкільних закладах діти не можуть навчатися і виховуватися на материнській мові. От і все. Уявіть, яку картинку готує цей закон.

ГОЛОВУЮЧА. Будь ласка, коментар голови комітету.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Дякую. Оскільки питання мови дошкільної освіти вже вирішено в Законі «Про освіту», у даному разі йдеться

лише про дублювання цих норм у вужчому Законі «Про загальну середню освіту». Комітет рекомендував цю поправку відхилити. Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую. Колеги, я прошу визначитися щодо поправки 1937. Будь ласка, ще 1 хвилину пану Княжицькому. Прошу.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Я просто хочу зачитати, як ця норма звучить:

«Особам, які належать до національних меншин України, гарантується право на навчання в комунальних закладах освіти для здобуття дошкільної та початкової освіти, поряд із державною мовою, мовою відповідної національної меншини України. Це право реалізується шляхом створення відповідно до законодавства окремих класів (груп) з навчанням мовою відповідної національної меншини України поряд із державною мовою і не поширюється на класи (групи) з навчанням державною мовою.

Особам, які належать до корінних народів України, гарантується право на навчання в комунальних закладах освіти для здобуття дошкільної і загальної середньої освіти, поряд із державною мовою, мовою відповідного корінного народу України. Це право реалізується шляхом створення відповідно до законодавства окремих класів (груп) з навчанням мовою відповідного корінного народу України поряд із державною мовою і не поширюються на класи (групи) з навчанням державною мовою».

Тобто інтереси і національних меншин, і корінних народів повністю враховані в цьому законі і жодним чином не обмежуються. Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую.

Тепер прошу визначитися щодо поправки 1937 після обміну заявами щодо суті цієї поправки. Будь ласка.

«За» – 14.

Рішення не прийнято.

Поправка відхиляється.

Наступна поправка 1938 так само авторського колективу – депутатів Німченка і Шуфрича. Будь ласка, увімкніть мікрофон пана Німченка.

НІМЧЕНКО В.І. Шановний пане доповідачу, ну, ви знаєте, що ви зараз озвучили? Ви озвучили, що для всіх національних меншин гарантовано початкове вивчення (як факультатив) рідної материнської мови в дошкільних закладах і закладах початкової освіти, а для корінних народів (кримськотатарського, так і називайте) – дошкільна, початкова і середня освіта рідною мовою. Ви що, не розумієте етимологію цих слів? Чим відрізняються гагаузи, білоруси, росіяни, які компактно проживають, від кримських татар? Вони корінні, так, їх треба захищати, правильно. Але такі ж люди й інші, які компактно проживають. Але їм ви надаєте цим законом, виходячи із Закону «Про освіту», право навчання рідною мовою лише в початковій школі (вони й не ходять туди, а дома навчаються) і в дошкільних закладах, а далі ви їм забороняєте. Разом з тим забороняєте вивчати і російську мову...

ГОЛОВУЮЧА. Будь ласка, завершуйте, 15 секунд.

НІМЧЕНКО В.І. Це пряма дискримінація за національною і мовною ознакою національних меншин і російськомовного населення України. Що тут незрозуміло? Вам Європа...

ГОЛОВУЮЧА. Будь ласка, коментар голови комітету.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Дивіться, шановний колего, цей пункт, який ви пропонуєте виключити (ви пропонуєте назву статті «Мова (мови) у дошкільній освіті» виключити) стосується лише дошкільної освіти. Цим законом гарантується, що дошкільна освіта може проводитися як українською мовою, так і мовами національних меншин і корінних народів. А ви пропонуєте якраз заборонити це, виключити ці пункти. Цей закон не розглядає зараз інших пунктів, окрім дошкільної освіти. Ми гарантуємо і національним меншинам, і корінним народам дошкільну освіту рідною мовою і українською мовою.

ГОЛОВУЮЧА. Дякуємо за роз'яснення. Прошу визначитися щодо поправки 1938.

«За» – 16.

Рішення не прийнято.

Поправка відхиляється.

Наступна поправка 1939 так само авторського колективу Німченка і Шуфрича. Слово пану Німченку, прошу.

НІМЧЕНКО В.І. Оце я вам і кажу, шановний доповідачу, цитую: «Мовою дошкільної освіти є державна мова». Це все, що ви записали. Все інше ви перевели для корінних народів і національних меншин факультативом, от про що йде мова. А міжнародне право вказує на те, що повинні бути державна мова і пліч-о-пліч – мови національних меншин, а також на недопустимість дискримінації національних меншин, мов національних меншин.

І для того щоб ви розуміли, я можу зацитувати Гаазькі рекомендації щодо прав національних меншин на освіту від 1 жовтня 1996 року, доповідь Управління Верховного комісара ООН з прав людини. Якщо ви цього не знаєте, мені дуже прикро, це основоположні рекомендації щодо освіти. Дайте 15 секунд, будь ласка, я закінчу все-таки.

ГОЛОВУЮЧА. Будь ласка, 15 секунд.

НІМЧЕНКО В.І. За яким правом ви переводите правове регулювання здобуття освіти і механізми її здобуття, передбачені Законом «Про освіту», у механізм Закону «Про забезпечення функціонування української мови як державної»? Ви що, не бачите...

ГОЛОВУЮЧА. Будь ласка, коментар голови комітету.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Дякую. Мова йде про те, що якщо всі, хто навчається, отримують дошкільну освіту, спілкуються українською мовою, вони навчаються українською мовою. Але національні меншини, корінні народи мають право на організацію навчання у своїх класах своїми рідними мовами. Цитую частину першу статті 21:

«Це право реалізується шляхом створення відповідно до законодавства окремих класів (груп) з навчанням мовою відповідної національної меншини України поряд із державною мовою і не поширюється на класи (групи) з навчанням державною мовою».

Тобто мова не йде про жодні факультативи, йдеться про створення окремих класів для тих, хто хоче отримувати дошкільну освіту

мовою національної меншини. Жодних проблем держава цьому не створює, навпаки, лише сприяє.

Поправку комітет пропонує відхилити. Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую.

Прошу визначатися щодо поправки 1939. Прошу.

«За» – 15.

Рішення не прийнято.

Поправка відхиляється.

Наступна поправка 1940 авторського колективу депутатів, які представляють партію «Свобода». Не будете наполягати? Юрію Левченко, ваша поправка 1940, не наполягаєте? Це дивина взагалі, але дякуємо вам.

Поправка 1942. Народний депутате Німченко, будь ласка, це ваша поправка.

НІМЧЕНКО В.І. Я щодо того, що входить у суперечність із положеннями Конституції про те, чим визначаються процедура та механізми здобуття освіти. Там чітко йде посилення на законодавство про освіту, ви не знайдете, що це визначається законом про функціонування державної мови. Це абсурд, нонсенс! І тому конституціодавець чітко вказав, що потрібно визначити Законом «Про освіту». У Конституції України це записано. А ми хочемо це вирішувати і встановлюємо, що застосування мов у сфері дошкільної освіти визначається Законом «Про забезпечення функціонування української мови як державної». Це суперечить Конституції України, це очевидно.

ГОЛОВУЮЧА. Будь ласка, 15 секунд, завершуйте.

НІМЧЕНКО В.І. Тому просимо виключити це положення як неконституційне і як таке, що не має ніякого смислового навантаження в сенсі забезпечення конституційних гарантій на здобуття освіти.

ГОЛОВУЮЧА. Будь ласка, коментар голови комітету.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Шановний колего, в законопроекті чітко визначено: «Застосування мов у дошкільній освіті визначають закони

України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» та «Про освіту». Тобто згадується і цей закон, і Закон «Про освіту», про який ви зараз говорили. Через те ця ваша поправка відхилена комітетом. Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую за роз'яснення.

Колеги, прошу визначатися щодо поправки 1942. Прошу.

«За» – 11.

Рішення не прийнято.

Поправка відхиляється.

Наступна поправка 1943 народних депутатів Німченка і Шуфрича. Будь ласка, слово народному депутату Німченку.

НІМЧЕНКО В.І. Шановний доповідачу, я якраз і намагався вам донести, що не можна підміняти. Ви подивіться, як ви вказали, що регулюється Законом «Про забезпечення функціонування української мови як державної» та Законом «Про освіту». А в Конституції застосовується термін «законодавство про освіту», що включає, в тому числі, і вищу школу, і здобуття освіти дошкільної, початкової, середньої та неповної середньої.

А тепер щодо змін до Закону України «Про поштовий зв'язок». Ми вважаємо, що втручання в ці відносини, по суті, господарські відносини, цим законом є не що інше, як узурпація. Узурпація і диктат однієї мови з метою викорінення інших мов, якими користуються понад 40 відсотків громадян України, які є...

ГОЛОВУЮЧА. Будь ласка, завершуйте, 15 секунд. Прошу.

НІМЧЕНКО В.І. ...які є російськомовними чи володіють мовами інших національних меншин. Ігнорування їхньої волі, ігнорування їхніх природних прав – це якраз і є порушенням Конституції, статей 10 і 11...

ГОЛОВУЮЧА. Будь ласка, коментар голови комітету.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Дякую. Ніхто не ігнорує природні права громадян, які спілкуються в побуті іншою мовою. Навіть запевняю вас, що відповідно до всіх соціологічних опитувань всі ці громадяни

розуміють українську, так само як і ті громадяни, для яких українська мова є рідною, яких понад 80 відсотків у нашій державі.

Ця ваша поправка відхилена, оскільки застосування державної мови в галузі поштового зв'язку врегульовано статтею 35 законопроекту, в даному разі йдеться лише про узгодження Закону «Про поштовий зв'язок» щодо застосування державної мови з відповідною статтею закону про державну мову. Тобто ми тут говоримо лише про перехідні положення. Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую вам за роз'яснення.

Колеги, прошу визначатися щодо поправки 1943.

«За» – 14.

Рішення не прийнято.

Поправка відхиляється.

Наступна поправка 1944 так само авторів Німченка і Шуфрича. Будь ласка, пана Німченка увімкніть мікрофон.

НІМЧЕНКО В.І. Я зачитаю статтю, щоб вам було зрозуміло:

«Стаття 4. Мова у сфері надання послуг поштового зв'язку
Мовою поштового зв'язку в Україні є державна мова».

Скажіть, будь ласка, чи не феодалський лад у нас на сьогодні? Саме за такого ладу можна робити лише те, що передбачено законом феодала, що передбачено бажанням рабоволодільця.

Зверніть увагу, надання послуг поштового зв'язку – це хіба не сфера побуту? Тут немає рівноцінних суспільних відносин у тій же переписці, в тій же кореспонденції, в тому ж Інтернеті? Що таке пошта? Це ж не поштар, не листоноша, який носить сумку, – ви розумієте чи ні? Це питання конфіденційності спілкування людей...

ГОЛОВУЮЧА. Будь ласка, завершуйте, 15 секунд.

НІМЧЕНКО В.І. Це особисте! Прочитайте статтю 32 Конституції, яка гарантує захист конфіденційної інформації, про недопустимість втручання в особисте життя громадян. Ви чому втручаєтеся в переписку? Будете читати листи?

ГОЛОВУЮЧА. Будь ласка, прошу роз'яснення голови комітету.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Дякую. Ну, шановний колего, при всій повазі до вас, не треба фантазувати, тому що мова тут іде зовсім про інше. Якщо продовжити вашу цитату, далі сказано:

«Застосування мов у поштовому зв'язку визначає Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної».

Про що ж каже цей законопроект?

«Стаття 35. Державна мова у сфері телекомунікацій та поштового зв'язку

1. Мовою послуг у сфері телекомунікацій та поштового зв'язку в Україні є державна мова.

2. Адреси відправника та одержувача поштових відправлень і повідомлень, що пересилаються в межах України, виконуються державною мовою.

3. Міжнародні поштові відправлення та повідомлення, які передаються через телекомунікаційні мережі загального користування, обробляються із застосуванням мов, визначених міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України».

Тобто про переписку тут не йдеться. Тут ідеться про те, щоб поштар зрозумів адресу, куди треба доставити лист. Бо якщо він буде написаний, наприклад, шанованою мною мовою суахілі або урду, то поштар просто не зрозуміє, куди принести цей лист. Тому для того, щоб для поштарів це було зрозуміло, адреси відправника та одержувача в межах України мають бути написані українською мовою. А якщо лист приходить із Сполучених Штатів Америки, Росії чи Польщі, то це відбувається іншими мовами відповідно до того, як регулює чинне законодавство, тобто тими мовами, які відповідно до міжнародних договорів Україна погодилася використовувати у поштовому зв'язку. Через те ваша поправка була відхилена. Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Дякуємо за роз'яснення. Сподіваюся, ви заспокоїли всіх громадян України, що всі листи з-за кордону, підписані англійською, дійдуть до адресатів.

Прошу визначатися щодо поправки 1944.

«За» – 17.

Рішення не прийнято.

Ця ваша поправка відхиляється, шановний пане Німченко.

І наступна поправка 1945 – це так само поправка народних депутатів Німченка і Шуфрича. Прошу увімкнути мікрофон пана Німченка.

НІМЧЕНКО В.І. Пані Ірино, у нас є потенціал – майже 40 відсотків тих, хто знаходиться в залі, підтримали, тому ще не все втрачено.

А тепер стосовно цього закону. Давайте тоді ми всі 19 законів, до яких вносяться зміни, взагалі виключимо і скажемо: все, що стосується застосування української мови, визначається Законом «Про забезпечення функціонування української мови як державної» – і на цьому закриємо питання. Що у нас немає проблеми з національними меншинами, немає проблеми з російськомовними громадянами, цією мовою ніхто не розмовляє. Отакий у вас підхід, і ви свідомо йдете на порушення. По суті, ви не врегульовуєте процедуру функціонування української мови як державної, ви проводите лінію заборони російськомовним громадянам...

ГОЛОВУЮЧА. Будь ласка, 30 секунд, завершуйте.

НІМЧЕНКО В.І. Ще раз кажу, у нас на сьогодні більше 130 національностей і етнічних груп, які компактно проживають, і їхня самобутність визначається материнською мовою. Хіба це не природно? Чому ми їх не захищаємо? Які наші функції?

ГОЛОВУЮЧА. Дякуємо за роз'яснення вашої поправки.
Будь ласка, коментар голови комітету.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Дякую. Ніхто не обмежує представників національних меншин. І якщо вам хтось захоче написати листа, наприклад, гагаузькою мовою, то я дуже хотів би, щоб ви його отримали, щоб цей лист не загубився, щоб ніхто не вникав у ваше листування. Закон це гарантує. Вам можуть написати листа гагаузькою або якоюсь іншою мовою, яку ви розумієте, але адреса має бути написана українською: «Німченку В.І.». І тоді Німченко В.І. його отримає. Бо якщо це буде написано незрозумілою мовою, то лист може отримати, наприклад, депутат Юрій Береза, і ви тоді будете ображатися, чому

лист до вас отримав Юрій Береза. Щоб цього не було, щоб Юрій Береза отримував свої листи, а ви – свої, закон каже, що адреса має бути написана зрозумілою для всіх українців мовою – українською. Ця ваша поправка відхилена. Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую за роз'яснення.

Колеги, я прошу визначатися щодо поправки 1945. Ми почули роз'яснення голови комітету, чому саме відхилена ця поправка. Прошу визначатися.

«За» – 13.

Рішення не прийнято.

Шановний пане Німченко, не такий вже й великий у нас потенціал, як ви бачите. Тому рухаємося далі. І ваша наступна поправка 1947. Будь ласка, увімкніть мікрофон пана Німченка.

НІМЧЕНКО В.І. Шановні колеги! Я хочу все-таки ще раз нагадати доповідачеві (там щось чи з пам'яттю, чи з констатацією фактів), що є ще Міжнародний пакт про громадянські і політичні права, ратифікований 19 жовтня 1973 року, для забезпечення спілкування нацменшин, їх освіти і самобутності. Візьміть, прочитайте, я про це вам півдня розповідаю. Якщо ви не зрозуміли, не знали, що є така норма, то я вам скажу, що всі оці приписи закону, про які ми зараз ведемо мову, щодо яких головуєча так легко каже про відсутність потенціалу, одним помахом руки відхиляючи... Я розумію, що така природа нашого парламенту, але подивіться, чи це відповідає міжнародним нормам. І за це доведеться відповідати, щонайменше перед Конституційним Судом, якщо він у нас є. От про що йде мова.

ГОЛОВУЮЧА. Будь ласка, коментар голови комітету.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Дякую. Колего Німченко, ну, Конституційний Суд, судячи з того, що у вашій біографії вказано, що ви там працювали, у нас є. Бо якби його не було, то було б порожнє місце у вашій трудовій книжці, правда? Значить, є він, судячи з того, що ви тут присутні.

А ця поправка, взагалі, стосувалася вимоги щодо володіння державною мовою членами Центральної виборчої комісії. Така вимога

вже є в чинному законі. Але, встановивши таку вимогу, закон не визначив процедуру, як цей рівень володіння засвідчується. Відповідна процедура встановлена законом про мову, відтак посилення на нього міститься і в профільному Законі «Про Центральну виборчу комісію». Тому ця ваша поправка відхилена. Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую вам за роз'яснення.

Колеги, я прошу визначитися щодо поправки 1947.

«За» – 16.

Рішення не прийнято.

Поправка відхиляється.

Наступна поправка 1948. Пані Бойко, прошу.

БОЙКО О.П. Шановні колеги! Поправка 1948, яка відхилена, традиційно містить мою пропозицію щодо заміни Національної комісії зі стандартів державної мови центральним органом виконавчої влади у сфері освіти і науки. Я вже наголошувала, що це дублювання повноважень.

І ще раз хочу підкреслити: або ми утворюємо новий центральний орган виконавчої влади і розумно розподіляємо повноваження між МОН, новоутвореною комісією, Українським центром оцінювання якості освіти, Інститутом української мови, або передаємо ці функції (так, як є на сьогодні) Міністерству освіти і науки. Тому прошу поставити поправку на голосування. Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую.

Прочу коментар голови комітету, чому ця поправка відхилена.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Ця поправка відхилена, оскільки Міністерство освіти і науки не регулює підтвердження рівня володіння мовою кандидатами у члени Центральної виборчої комісії. Через те у нас утворюється новий орган – Національна комісія зі стандартів державної мови, який має визначити рівень, на якому повинні володіти українською мовою (так, як цього вимагає закон) члени Центральної виборчої комісії. Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую.

Прошу визначатися щодо поправки 1948.

«За» – 23.

Рішення не прийнято.

Поправка відхиляється.

Наступна поправка 1950 народних депутатів Німченка і Шуфрича. Будь ласка, пане Німченко.

НІМЧЕНКО В.І. Це вже ми дійшли до Закону України «Про телекомунікації». Ми вважаємо, що вносити зміни до цього закону, ставити його під ревізію, щоб задовольнити примхи авторів мовного законопроекту і показати велич або фетишизм української мови навіть у цій сфері... Ну, не має світова практика такого регулювання щодо дії офіційної мови. Там називають «офіційна мова». У нас – державна як офіційна, а там – офіційна мова.

Тому ми вважаємо, що і в цьому напрямі не потрібно перевантажувати, все виписано в Законі України «Про телекомунікації». Ви подивіться, яка деталізація йде. Є окремий Закон «Про телекомунікації», і ми повинні там все врегулювати, а не посилатися на цей закон як основоположний чи базовий. Це недопустимо, оскільки йдеться про регулювання різних сфер суспільних відносин. Спасибі.

ГОЛОВУЮЧА. Будь ласка, коментар голови комітету.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Дякую. Ну, ми вже пройшли цю норму. Застосування державної мови в галузі телекомунікацій та зв'язку врегульовано статтею 35 цього законопроекту, яку ми вже обговорили. У даному разі йдеться лише про узгодження Закону «Про телекомунікації» щодо застосування державної мови з відповідною статтею закону про державну мову. Для того щоб це зробити, треба врахувати цей пункт. Тому поправка про його виключення, підготовлена колегами Німченком і Шуфричем, комітетом відхилена. Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую.

Прошу визначатися щодо поправки 1950.

«За» – 14.

Рішення не прийнято.

Поправка відхиляється.

Наступна поправка 1951 так само народних депутатів Німченка і Шуфрича. Будь ласка, слово пану Німченку.

НІМЧЕНКО В.І. Шановні колеги! Шановна головуюча, персонально для вас я хочу зачитати, щоб не було недомовок, і для доповідача теж. Це закон про польську мову і про мови в Польщі: «Етнічними меншинами визнаються такі меншини: караїмська, лемківська, ромська, татарська» – загалом дев'ять національних меншин. Оце державний підхід. А у нас де національні меншини? Їх більше, ніж у Польщі, у нас 14. Я вже не кажу за етнічні меншини, їх взагалі не рахують, це вже не люди. Повісити якусь бирочку – от і все, на що спроможна державна влада на сьогодні. Хто захищає їхні мовні інтереси? Це ж недопустимо! Ми тут три пленарні тижні б'ємося, б'ємося... Зрозумійте, ну, не вийде те, що хочуть...

ГОЛОВУЮЧА. Будь ласка, завершуйте, 15 секунд.

НІМЧЕНКО В.І. Європа ж не залишить без реакції. І ви знаєте, що з цього приводу каже ОБСЄ. Уже навіть Організація Північно-атлантичного договору закликає схаменутися. А ми що робимо?..

ГОЛОВУЮЧА. Шановний пане Німченко, я, чесно кажучи, не дуже зрозуміла, чому саме мені адресувалася ваша цитата мовного закону Польщі, але дуже дякую за просвітницьку роботу. Водночас я маю вас просвітити: від членів альянсу не було жодних заяв щодо розгляду Україною законопроекту «Про забезпечення функціонування української мови як державної». Жодних заяв з цього приводу не було, бо це виключно внутрішнє право України – приймати закони, що стосуються функціонування державної мови.

Коментар голови комітету. Поправка 1951, прошу вас прокоментувати.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Дякую. Ну, оскільки ми вже торкнулися міжнародних угод, договорів і документів, то стаття 27 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права якраз і визначає:

«У тих країнах, де існують етнічні, релігійні та мовні меншості, особам, які належать до таких меншостей, не може бути відмовлено

в праві разом з іншими членами тієї ж групи користуватися своєю культурою, сповідувати свою релігію і виконувати її обряди, а також користуватися рідною мовою».

Якраз цей закон і дозволяє всім меншинам користуватися рідними мовами, вони мають право використовувати ці мови. Інша справа, що ми досі не маємо закону про мови національних меншин. У нас є рамковий закон, і в цьому законопроекті ми передбачили зобов'язання уряду подати відповідний законопроект протягом шести місяців.

І я закликаю вас, колего Німченко, оскільки ви так багато говорили про захист національних меншин, подайте законопроект про захист мов національних меншин швидше, ми із задоволенням його розглянемо, прийнемо і захистимо національні меншини ще більше, аніж вони у нас захищені.

Цей законопроект повністю гарантує захист мов національних меншин так, як це сказано в пакті, який я процитував.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую за роз'яснення.

Колеги, я прошу визначитися щодо поправки 1951. Будь ласка. Як зазначив автор, вона стосується сфери телекомунікацій.

«За» – 11.

Рішення не прийнято.

Поправка відхиляється.

Наступна поправка 1952. Це поправка народного депутата Німченка і його колеги Шуфрича і також що стосується сфери телекомунікацій. Будь ласка, увімкніть мікрофон пана Німченка.

НІМЧЕНКО В.І. Шановні колеги! Шановний доповідачу, я персонально до вас хочу звернутися з приводу того, що ви тут закликаєте щось подати. Подивіться законопроектну роботу народного депутата Німченка і багатьох членів фракції «Опозиційний блок», і ви побачите, що лежить законопроект «Про всеукраїнський та місцеві референдуми за народною ініціативою» (№ 2535). Ви знаєте, що попередні закони скасували давним-давно, навіть у Конституційному Суді. І що ви зробили? Ви його прийняли? І тепер ви мені кажете: подай, ми прийнемо. Про що ви кажете? Люди будуть поневірятися.

І ще хочу вам сказати, подивіться, як розглядаються законопроекти про забезпечення виборчих прав внутрішньо переміщених осіб. А це їхнє конституційне політичне право – участь у виборах. Ви їх вже три роки не приймаєте, а тут починаєте розказувати казки...

ГОЛОВУЮЧА. Будь ласка, завершуйте, 15 секунд.

НІМЧЕНКО В.І. Люди потребують захисту сьогодні, право громадян на мову, на здобуття освіти. Поїдьте в Закарпатську область, на Буковину, і там все побачите. Ви ж відірвалися і слухаєте Клімкіна...

ГОЛОВУЮЧА. Дякую. Колеги, я все-таки, при всій повазі до авторів поправок, до авторського колективу Німченка і Шуфрича, які подали рекордну кількість поправок до цього законопроекту, прошу зосереджуватися на суті поправок. Щоб ми розуміли, про що там ідеться, а не вся політінформація світу.

Будь ласка, прошу коментар голови комітету щодо цієї поправки. Нагадую, ми розглядаємо поправку 1952, правильно? Чи ще поправка 1951?

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Поправка 1951.

ГОЛОВУЮЧА. Поправка 1951. Будь ласка.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Шановний колего! Цей законопроект про мову розроблявся в 2016 році, був зареєстрований у січні 2017 року, зараз ми його лише винесли на розгляд парламенту. Стільки часу у вас було, щоб підготувати законопроект про захист мов національних меншин. Тому що в цьому законопроекті є посилення на те, що такий законопроект має бути підготовлений. І я закликаю вас все-таки активно взятися до роботи. Бо законопроект про референдум – це добре, що ви його підготували, але до закону про захист національних меншин це не має жодного відношення. І кому, як не членам депутатської фракції «Опозиційний блок», які так багато у своїй риториці використовують національні меншини, підготувати такий законопроект.

Я просто закликаю вас плідно взятися до роботи, бо зараз – час працювати.

Ця ваша поправка відхилена комітетом, тому що ви пропонували виключити статтю «Застосування мов у сфері телекомунікацій». Комітет не вважає це доцільним. Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую.

Прошу визначитися щодо поправки 1951.

«За» – 11.

Рішення не прийнято.

Поправка відхиляється.

Наступна поправка 1952 так само народних депутатів Німченка і Шуфрича. Пане Німченко, вам слово, будь ласка.

НІМЧЕНКО В.І. Найперше, акцентую вашу увагу, що ми знову повертаємося до поняття послуги. Що таке «послуга»? Правове визначення і етимологія цього слова прямо вказують на те, що послуги – це, по суті, побутові відносини можуть бути. Це по-перше.

По-друге, надання послуг – це здійснення підприємницької діяльності у сфері телекомунікацій. Це що, незрозуміло? Давайте тоді регулювати підприємницьку діяльність і впливати на право власності – святая святих.

І по-третє, я хотів би сказати доповідачу, що коли ми ведемо мову про послуги, про внесення змін до Закону «Про телекомунікації», то ми повинні бачити, на що спрямований цей закон. А цей закон регулює відносини у сфері телекомунікацій...

ГОЛОВУЮЧА. Будь ласка, завершуйте, 15 секунд.

НІМЧЕНКО В.І. ...де задіяно мільйони людей, і ми зараз туди всуваємо свою норму, щоб показати зверхність української мови, обов'язковість застосування її там, де люди не вміють. І за це тоді карати...

ГОЛОВУЮЧА. Дякую за роз'яснення.

Тепер прошу роз'яснення голови комітету щодо цієї поправки.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Дякую. Шановний колего Німченко! Отже, що таке послуга? Це визначення є в Законі «Про захист прав споживачів», я вам його зачитаю:

«Послуга – діяльність виконавця з надання (передачі) споживачеві певного визначеного договору матеріального чи нематеріального блага, що здійснюється за індивідуальним замовленням споживача для задоволення його особистих потреб».

Справді, тут мова йде про мову обслуговування споживачів у сфері телекомунікацій, і очевидно, що ця мова має бути українською. При цьому є загальна норма щодо прав споживачів, за якою індивідуальне обслуговування може здійснюватися будь-якою мовою. Тобто якщо і продавець, і споживач розуміють іншу мову і погоджуються на це, ніхто не забороняє їм спілкуватися між собою іншою мовою. Але якщо споживач розуміє лише українську мову в державі Україна, а продавець хоче, наприклад, щось йому запропонувати гагаузькою, то між ними має бути порозуміння. Якщо це громадянин України в Україні, він має сказати українцеві українською мовою. Якщо ж покупець розуміє гагаузьку, вони між собою можуть абсолютно вільно спілкуватися гагаузькою мовою...

ГОЛОВУЮЧА. Будь ласка, 30 секунд.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Повна демократія і захист прав національних меншин, і захист прав українців в Україні. Все ж зрозуміло, колего Німченко. Комітет вашу поправку відхилив. Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую вам за роз'яснення позиції комітету.

Колеги, прошу визначитися щодо поправки 1952.

«За» – 11.

Рішення не прийнято.

Поправка відхиляється.

Наступна поправка 1953 так само народних депутатів Німченка і Шуфрича. Слово пану Німченку, прошу.

НІМЧЕНКО В.І. А тепер я хочу вас повернути, шановний доповідачу, до визначення, яке ви самі зачитали: «...здійснюється за індивідуальним замовленням споживача для задоволення його особистих потреб». Особисті потреби – ось про що каже законодавець.

То що це, не на рівні індивідуальних відносин, пов'язаних з конфіденційністю особистих, приватних справ? Ви сюди хочете запровадити обов'язковість української мови? Ви ж самі назвали, хто продавець, а хто покупець, ви ж це розумієте! І там прямо написано: «...для задоволення його особистих потреб». Це приватна власність, приватна справа приватної особи. Чому ми й там хочемо встановити обов'язковість державної мови? Як і в органах місцевого самоврядування, де взагалі немає і не може бути інститутів державної влади? Це тільки у нас ввели військово-цивільні адміністрації...

ГОЛОВУЮЧА. Будь ласка, завершуйте, 15 секунд.

НІМЧЕНКО В.І. ...там, де є особливий стан, воєнний стан, там можуть бути військові адміністрації. А скажіть, на підставі чого ми тут проголосували і прийняли закон? Не ми, а...

ГОЛОВУЮЧА. Дякую за роз'яснення вашої поправки.
Я дуже прошу зараз роз'яснення голови комітету.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Дякую. Шановний колего! Особисті потреби – це коли особа замовляє послуги для себе, а не для підприємницької діяльності. Тобто коли ви купуєте *sim*-карту для телефону і оплачуєте її в магазині – це особисті потреби, а якщо ваша фірма купуватиме – це будуть державні потреби. Розумієте, в чому різниця? Точніше, потреби підприємства, для господарської діяльності.

Щодо особистих потреб. Про що йде мова? Якщо ви приходите в магазин і хочете купити *sim*-карту, а вам відповідають мовою суахілі, то ви маєте право почути зрозумілу для себе мову, це вас захистити треба. Ви сваритеся і кажете: «Що ти, мене не поважаєш, на суахілі мені говориш у державі Україна?»

Ну, ви ж блискуче говорите українською мовою. Ну, мову і язык деколи плутаєте, це у багатьох буває, це не проблема, а так – прекрасно говорите. То ми закон пишемо, щоб вас захистити, от і все. Дякую. Ця ваша поправка відхилена.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую. Тільки все-таки, пане Миколо, якщо пан Німченко буде щось купувати для своєї фірми, то це буде теж для його

потреб, а не для держави. Для держави – це тільки те, що з державного бюджету і для державних підприємств.

Прошу визначатися щодо поправки 1953. Вже поправка 1953, 1952-гу ми розглянули.

«За» – 14.

Рішення не прийнято.

Поправка відхиляється.

Наступна поправка 1954. Будь ласка, пані Бойко.

БОЙКО О.П. Шановні колеги, ця поправка врахована. Звичайно, я не буду ставити її на підтвердження, але хочу сказати, що вона є дуже важливою. Статтю 6 Закону України «Про географічні назви» пропонується викласти в такій редакції:

«Стаття 6. Унормування географічних назв

Географічні назви виконуються державною мовою.

Застосування мов у географічних назвах визначає Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної».

Щиро дякую. Ще раз хочу підкреслити, що не потрібно ставити поправку на підтвердження, вона врахована в повному обсязі. Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Пане Німченко, будь ласка, вам слово.

НІМЧЕНКО В.І. Шановні колеги! Ми просимо взагалі виключити зміни до Закону «Про географічні назви», вони не потрібні. Це правопис, можна вирішити відповідно до правопису, якщо є якісь проблеми. Ми так можемо домовитися до чого завгодно. Хтось скаже, що потрібно річці назву Борисфен повернути, а не Дніпро, і теж буде правий. Повинні бути уніфіковані правила правопису, у тому числі географічних та інших назв, які у нас вже вироблені відповідними інститутами, от і все. Чому ми мовним законом втручаємося у сферу географічних назв і взагалі у сферу правопису? Тому ми просимо виключити.

ГОЛОВУЮЧА. Будь ласка, коментар голови комітету щодо цієї поправки.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Дякую. Шановний колего! Оскільки питання застосування мови в географічних назвах врегульовано статтею 41 законопроекту, в даному разі йдеться лише про узгодження між собою законів про мову та «Про географічні назви». Ці два закони просто узгоджуються між собою. Ця ваша поправка комітетом відхилена. Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую вам.

І прошу визначатися щодо поправки 1955.

«За» – 9.

Рішення не прийнято.

Поправка відхиляється.

Наступна поправка 1956 народних депутатів Німченка і Шуфрича. Слово пану Німченку.

НІМЧЕНКО В.І. Ми виходимо з того, що Закон «Про географічні назви» не потрібно класти на плаху ревізії, ці зміни ніякого смислового навантаження не несуть, треба застосовувати правила, і все. Ну, як закон про функціонування державної мови може регулювати цю сферу, скажіть, будь ласка? У нас спутали, я так розумію, поняття «державна мова», «офіційна мова» і «розмовна мова». Розберіться і захистіть інтереси громадян, у першу чергу, своїми законодавчими нормами, отакий має бути закон. А ми бачимо, що він захищає чийось ідеологію націоналізму, щоб викоринити і знищити мови, якими розмовляють мільйони людей, мінімум 18 мільйонів. Ми про що ведемо...

ГОЛОВУЮЧА. Будь ласка, завершуйте.

НІМЧЕНКО В.І. Ми про що ведемо мову? Проведіть перепис населення, ми ж не знаємо, скільки у нас людей живе. На час останнього перепису більше 18 мільйонів визнавали себе російськомовними громадянами. От про що йде мова.

ГОЛОВУЮЧА. Зрозуміла ваша позиція.

Будь ласка, коментар голови комітету щодо цієї поправки.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Дякую. Шановний колего, я вам зачитаю статтю 41:

«Стаття 41. Застосування державної мови в географічних назвах та назвах об'єктів топоніміки

1. Географічні назви, а також назви скверів, бульварів, вулиць, провулків, узвозів, проїздів, проспектів, площ, майданів, набережних, мостів та інших об'єктів топоніміки населених пунктів виконуються державною мовою.

2. Назви географічних об'єктів України та об'єктів топоніміки не перекладаються іншими мовами, а передаються в офіційних документах, засобах масової інформації, картографічних, довідкових, енциклопедичних, навчальних та інших виданнях за допомогою літер відповідного алфавіту згідно із звучанням державною мовою.

3. Назви географічних об'єктів та об'єктів топоніміки, розташованих на території інших держав, а також географічних об'єктів та об'єктів топоніміки, на які не поширюються суверенітет та юрисдикція будь-якої держави, при використанні в Україні подаються державною мовою у транскрипції з мови оригіналу з урахуванням особливостей української фонетики та правопису. Якщо такий географічний об'єкт, об'єкт топоніміки має назву українського походження, то така назва може застосовуватися замість або поряд з іншомовною. В офіційних документах назві українського походження надається перевага.

4. Написи на дорожніх знаках, вівісках та інших покажчиках назв географічних об'єктів та об'єктів топоніміки на території України подаються державною мовою. На покажчиках назв географічних об'єктів та об'єктів топоніміки поряд з назвою державною мовою може розміщуватися її латиноалфавітний відповідник. Напис латинськими літерами має бути меншим та розміщуватися з правого боку або внизу».

Це врегульовано, бо подекуди назви українських міст подаються на покажчиках іноземною мовою, а для застосування в Україні українцями фактично не придатні. Ви, коли будете дружині своїй після важкого робочого дня у Верховній Раді призначати побачення, то ви ж маєте їй сказати назву вулиці. А то ви її запросите на одну вулицю, наприклад Бандери, а вона прийде на вулицю зовсім з іншою назвою. Розумієте? Треба, щоб ви зрозуміли один одного і зустрілися. Це допоможе людям тісніше спілкуватися. Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую за роз'яснення.

Колеги, я дуже прошу визначитися щодо цієї поправки. Нагадую, це поправка 1956, комітет її відхилив. Будь ласка.

«За» – 8.

Рішення не прийнято.

Поправка відхиляється.

Наступна поправка 1957 так само наших колег панів Німченка та Шуфрича. Прошу увімкнути мікрофон пана Німченка.

НІМЧЕНКО В.І. Шановний доповідачу, назва вулиці не відноситься до географічної назви. Якщо ви вже хочете стосовно Бандери, то перейменуйте Говерлу на Бандеру, це буде географічна назва. Або екватор, там, де центр був, ви знаєте, де хто народився. І не треба тут отакі «коки» чи що ви хотіли сказати цими словами, чи вести пропаганду за Бандеру. Я думаю, це не місце і не час.

Але я хотів би запитати: на якій підставі ви вплітаєте свій законопроект у відносини, пов'язані з географічними назвами? Ви розумієте, про що йде мова? Це зовсім не ті правовідносини. Ви самі сказали про фонетику і правопис, там і має визначатися, як пишуться географічні назви, скільки там букв, як передається «у» чи «в», а якщо це продукти...

ГОЛОВУЮЧА. Будь ласка, 15 секунд, завершуйте. Ви нас заінтригували, хто ж все-таки народився на екваторі, скажіть, будь ласка.

НІМЧЕНКО В.І. Тому ми вважаємо, що не треба втручатися в цей закон вашим законопроектом.

ГОЛОВУЮЧА. А на екваторі хто народився, пане Василю? Ну, заінтригували ви нас. Ні, Янукович не на екваторі народився.

Будь ласка, коментар голови комітету.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Дякую. Ну, немає у нас повноважень перейменувати Говерлу на Бандеру. Але тут присутній народний депутат Юрій Соловей з Франківщини, він може передати листа від

вас, колего Німченко, до Івано-Франківської обласної ради з вашою пропозицією перейменувати Говерлу на Бандеру.

Що стосується цієї статті, то ми лише врегульовуємо у перехідних положеннях ті норми, які вже виписані в цьому законопроекті. Це передбачено Регламентом, частиною восьмою статті 90:

«8. Якщо для реалізації положень поданого законопроекту після його прийняття необхідні зміни до інших законів, такі зміни мають викладатися в розділі «Перехідні положення» цього законопроекту або в одночасно внесеному його ініціатором окремому законопроекті. До законопроекту додається перелік законів та інших нормативних актів, прийняття або перегляд яких необхідно здійснити для реалізації положень законопроекту в разі його прийняття».

На виконання цієї статті ми і внесли цей пункт, який ви, колега Німченко і колега Шуфрич, пропонуйте виключити. Але комітет з цим не погодився і пропонує його залишити. Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую за роз'яснення.

Прошу визначатися щодо цієї поправки. Але це добре, що під вечір настроїв у депутатів піднімається. Гарно йде дискусія, дай Боже, завершимо обговорення поправок.

«За» – 5.

Рішення не прийнято.

Не хочуть підтримати цю вашу поправку, пане Німченко, вона відхиляється. Яка? Ну, та, яку ми щойно проголосували, це була поправка 1957, вона відхилена.

Наступна поправка 1962 теж ваша. Будь ласка, вам слово.

НІМЧЕНКО В.І. Знову-таки, колеги, подивіться, що пропонується. Я кажу про зміни до 19 законів. Це ноу-хау для нашого законодавчого органу і ганебно для парламенту. Зараз ми дійшли до Закону «Про статус депутата Верховної Ради Автономної Республіки Крим». Ви подивіться, що ми пишемо, про що йде мова в цьому законі. Що кримський татарин, якщо він не знає української мови, то він не може бути депутатом Верховної Ради Автономної Республіки Крим. Ви розумієте, про що ми кажемо? Це на території України, де компактно проживає кримськотатарський народ, визначений як корінний народ. І якщо він не знає державної мови, то він не може бути депутатом

парламенту Автономної Республіки Крим? Про що йде мова? Що тут незрозуміло, я не знаю. Якщо це стосується інших національних меншин...

ГОЛОВУЮЧА. Будь ласка, 30 секунд, завершуйте.

НІМЧЕНКО В.І. ...то ви ставите шлюзи, а це дискримінаційна норма за ознакою мови. Ви розумієте, що це на межі злочину? Ну, не можна узаконювати правовий нігілізм...

ГОЛОВУЮЧА. Дякуємо за роз'яснення цієї поправки.

Будь ласка, пан голова комітету надасть нам позицію комітету.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Дякую. Оскільки питання володіння державною мовою депутатами Автономної Республіки Крим вже вирішено статтею 7 цього законопроекту, в даному разі йдеться лише про узгодження між собою закону про мову та Закону «Про статус депутата Верховної Ради Автономної Республіки Крим». Якщо депутат не знає мови, то, очевидно, без знання мови він з трибуни не зможе виступити, розробити подання, підготувати проект рішення, подати поправку. Якби ви не знали української мови, ми б не змогли з вами так прекрасно тут спілкуватися. Депутати Верховної Ради Автономної Республіки Крим – такі самі громадяни України, як і ви, колего, і вони теж мають право спілкуватися в залі, так само як і ви. Тому вони повинні знати мову, яка дозволяє нам розуміти один одного в нашій країні – Україні. Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую.

Прошу визначатися щодо поправки 1962.

«За» – 7.

Рішення не прийнято.

Поправка відхиляється.

Наступна поправка 1963 так само народних депутатів Шуфрича і Німченка. Прошу увімкнути мікрофон пана Німченка.

НІМЧЕНКО В.І. Це щодо володіння мовою в нашому залі. Якраз я про це і вів мову, що якби не дискримінаційні дії Голови

Верховної Ради України... *(Шум у залі)*. Серьога!.. Я впевнений, ми не довели б Україну до того, до чого довели. І вибори це показали. Хіба не ми були проти того, що ви розколюєте людей за віросповіданням, що ви розколюєте за мовною ознакою? От про це йде мова.

Тут сказав доповідач: як він з трибуни виступить, якщо не знає мови? Та ви розумієте, що це ганьба – таке мислення? Та він може не знати й слова українською, але його народ обрав. То ми повинні забезпечити йому виступ через перекладача. От про що йде мова. А ви нам тут кажете, що за мовною ознакою – геть від влади. Ми це вже чули, шановні. Читайте статтю 3 Конституції, розпорядник у владі – це народ, незалежно від того, чи знає він мову...

ГОЛОВУЮЧА. Дякую. Я все-таки, пане Німченко, маю зауважити, при всій повазі до вас, що спікера у нас звати не Серьога, а Андрій. Погодьтеся.

І я зараз прошу коментар голови комітету щодо вашої поправки. Серьоги у нас в президії немає – 100 відсотків.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Дякую. Колего, я не знаю, може, ви десь бачили парламенти, де депутати виступають з перекладачами, я таких парламентів не бачив. В усіх демократичних країнах, мені здається, це честь для депутата – вивчити державну мову тієї країни, народ якої він представляє. Бо без цієї мови він не тільки в залі не зможе виступати, а й з виборцями не зможе спілкуватися, а отже і обраним не зможе бути. Саме тому, щоб всі мали рівний доступ до виборців, саме тому, щоб ми в залі розуміли один одного, ми справді вважаємо, що народні депутати України повинні розуміти українську і спілкуватися українською. Дякую. Ця ваша поправка відхилена.

ГОЛОВУЮЧА. Дякуємо.

І ми дякуємо авторському колективу – пану Німченку і пану Шуфричу за їхню поправку. Прошу визначатися.

«За» – 4.

Рішення не прийнято.

Мабуть, всі образилися за Серьогу, тому так мало голосів «за».

Наступна поправка 1964 пані Бойко. Прошу, вам слово.

БОЙКО О.П. Шановні колеги! Ми вже третій тиждень розглядаємо законопроект, і три тижні вислуховуємо кожну поправку. Десь є доволі толерантні і доволі слухні зауваження, але дуже важко слухати зауваження, коли ти взагалі не розумієш, про що йдеться, як у попередній поправці. Тому я дуже сподіваюся, що все-таки будуть толерантні пояснення. І чесно скажу, я вимагаю поваги до кожного, хто є в цій залі, і в першу чергу – до Конституції України, до її положень. Зокрема, українська мова є державною мовою, ми це маємо визнати. Цей законопроект лише розширює і уточнює ті повноваження, які закладені в Конституції.

Я сьогодні, чесно кажучи, навіть намагалася записувати певні фрази нашого колеги. І сподіваюся, що наприкінці розгляду він все-таки вибачиться перед українським народом за певні вислови – про «смішну націю», про «український язик». Я не знаю, що таке «язик», я не розумію, чому «український», а не «український», я не розумію...

ГОЛОВУЮЧА. Дякую, пані Бойко. При всій повазі, я теж поділяю повністю позицію щодо толерантного обговорення законопроекту, але просимо говорити по суті поправок. І закликаю всіх колег у залі максимально дотримуватися високої політичної культури.

Будь ласка, коментар голови комітету.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Дякую. Колега Бойко пропонувала у підпункті 2.35 пункту 2 розділу VIII «Перехідні положення» слова «Національною комісією зі стандартів державної мови» замінити словами «центральним органом виконавчої влади у сфері освіти та науки». Ми дебатували з цього приводу декілька разів, проводили консультації. Ця поправка відхилена, оскільки Міносвіти не визначає рівень володіння мовою депутатами Верховної Ради Автономної Республіки Крим, його функції – забезпечувати освіту, а не засвідчувати рівень володіння державною мовою. Через те ця поправка відхилена. Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую за роз'яснення.

Колеги, прошу визначатися щодо поправки нашої шановної колеги пані Бойко.

«За» – 7.

Рішення не прийнято.

Поправка відхиляється.

Наступна поправка 1965 народних депутатів Німченка і Шуфрича. Слово пану Німченку, прошу.

НІМЧЕНКО В.І. Поправка 1965 щодо зміни, яка вноситься до частини четвертої статті 28 Закону України «Про статус депутата Верховної Ради Автономної Республіки Крим». Пропонується доповнити цю норму словами «відповідно до рівня, визначеного Національною комісією зі стандартів державної мови». Ми пропонуємо цю зміну виключити, оскільки вважаємо, що цей закон взагалі не потрібно піддавати жорнам ревізії.

А тепер щодо вибачення. Якщо хтось щось не зрозумів, я можу вибачитися. А стосовно того, що в моїй мові може бути русизм, то я ще раз хочу сказати, що вже на наукових підвалинах визначено наявність суржику польсько-українського і російсько-українського. Я з лівого берега Дніпра, це лівобережне Подніпров'я, яке, по суті, не було під уніатами. У нас була така мова, така мова є і така мова буде, тому не треба ображати...

ГОЛОВУЮЧА. Дякую (*Шум у залі*). Шановні колеги, ну, ми почули роз'яснення, що колега користується русизмами, сподіваємося, після прийняття мовного закону всі будуть більш коректно ставитися до своєї мови, до чистоти мови, до її вивчення і не використовувати варваризми, русизми і таке інше, тільки хіба що неологізми.

Прощу пана Княжицького прокоментувати поправку 1965.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.І. Дякую. Основою української літературної мови є якраз полтавсько-київський діалект, який, власне, і походить з Центральної України, з Лівобережжя. Тому літературна мова, мені здається, жодним чином не пов'язана з жодною конфесією, а пов'язана з нашим внутрішнім рівнем культури і з тим, наскільки ми хочемо розвиватися, вдосконалювати своє знання української мови.

Поправка відхилена, оскільки відповідна вимога міститься у статті 7 законопроекту про державну мову. Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую вам.

Прощу визначатися щодо цієї поправки. Колеги, будь ласка.

«За» – 6.

Рішення не прийнято.

Поправка відхиляється, шановні колеги.

Наступна поправка 1966 так само народних депутатів Німченка і Шуфрича. Прошу, пану Німченку слово.

НІМЧЕНКО В.І. Я прошу підтримати нашу пропозицію про виключення зміни до Закону «Про Державний реєстр виборців», бо пропонується, щоб і цю сферу регулював закон про функціонування мови.

А доповідачу хочу сказати, що і Полтавщина, і Київщина... Коли я говорив про уніатів, то не вів мову про конфесії, ви маєте знати історію. Прочитайте про Кревську унію і Люблінську унію і тоді ви зрозумієте, хто топтав землі нинішньої України і хто закріпачував наших селян. Ви маєте знати, як «Отче наш», чому наше Київське князівство стало воєводством. Ви це знаєте, тому не треба посилатися на конфесії, я не про це вів мову.

Прошу підтримати нашу поправку і взагалі виключити зміни до Закону України «Про Державний реєстр виборців».

ГОЛОВУЮЧА. Дякую.

Прошу прокоментувати цю поправку пана голову комітету.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Дякую. Отже, ця поправка відхилена. Комітет рекомендував її відхилити, оскільки зміни до Закону «Про Державний реєстр виборців» необхідні лише з метою уніфікації правил транслітерації імен осіб, що вносяться до реєстру. Ці правила встановлюються національною комісією відповідно до закону про мову, тому всі зміни до цього закону обмежені виключно цими змінами. Відповідно ця поправка відхилена. Тобто ви розумієте, що в Державному реєстрі виборців грамотною українською мовою відповідно до стандартів, визначених національною комісією, мають бути зазначені імена і прізвища виборців. Тільки в цій частині вноситься зміна до Закону «Про Державний реєстр виборців». Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Дякуємо вам.

Прошу визначатися щодо цієї поправки.

«За» – 7.

Рішення не прийнято.

Поправка відхиляється.

Наступна поправка 1968 народного депутата Німченка і народного депутата Шуфрича. Будь ласка, слово пану Німченку.

НІМЧЕНКО В.І. Ми з Нестором Івановичем просимо виключити ці положення, виходячи з того, що необґрунтовано втрутився цей законопроект у правове поле Закону України «Про Державний реєстр виборців», у питання, що стосуються політичних прав громадян. До чого тут мова, скажіть, будь ласка? До чого тут мова? Йдеться про світоглядність, про ідею, про ідеологію і про бажання людей. Це дії не мовного значення і навіть не фізичного значення. Ми вже й тут поставили якісь шандори, щоб забезпечити доступ до реєстру. Ви розумієте, про що йде мова, чи не розумієте? Хто управляє даними реєстру, той управляє виборчою системою. Хто управляє виборчою системою, той забезпечить необхідне голосування. От про що йде мова.

ГОЛОВУЮЧА. Будь ласка, завершуйте, 30 секунд.

НІМЧЕНКО В.І. І ви були очевидцями на цих президентських виборах, ви ж добре знаєте, що не голосували не тому, що не хотіли, а тому що не змогли фізично, і ніхто не може перевірити. Ось тому і рвуться сьогодні через національну комісію до реєстру виборців. Далі буде доступ до реєстру речових прав, буде й там українська мова...

ГОЛОВУЮЧА. Дякуємо за роз'яснення.

Будь ласка, прошу голову комітету прокоментувати.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Передовсім ці останні вибори визнані і міжнародними спостерігачами, і українцями демократичними, прозорими, чесними, де не було жодних порушень, які могли б вплинути на результат голосування і на визначення результату голосування.

У даному разі мова йде лише про правила транслітерації, про те, як написані прізвища у реєстрі виборців, вони визначені частиною другою статті 8 законопроекту:

«2. Громадяни України, рідна мова яких відмінна від української, мають право на транскрибований запис своїх прізвища та імені відповідно до своєї національної традиції в документах, що посвідчують особу громадянина України, відповідно до статті 40 цього Закону».

У статті 40 «Державна мова в іменах» визначено:

«1. Прізвища, імена та по батькові громадян України виконуються державною мовою відповідно до правил українського правопису, передаються шляхом транслітерації за допомогою літер відповідного алфавіту згідно із звучанням державною мовою та не перекладаються іншими мовами.

2. Фізична особа має право на транскрибований запис її прізвища, імені та по батькові відповідно до своєї національної традиції».

Ці норми якраз і говорять про те, що представники національних меншин, якщо вони не є українцями, мають неукраїнські імена і прізвища...

ГОЛОВУЮЧА. Будь ласка, завершуйте, 1 хвилина.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. ...можуть українською мовою передати фонетичне звучання свого імені і прізвища. Це абсолютно демократично. Відповідно правила транслітерації встановлюються Національною комісією зі стандартів державної мови. Тому ця поправка колеги Німченка і колеги Шуфрича не підтримана комітетом. Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую вам.

Колеги, я прошу вас визначитися щодо поправки 1968. Комітет її відхилив. Прошу визначатися.

«За» – 6.

Рішення не прийнято.

Поправка відхиляється.

Наступна поправка 1969 народної депутатки пані Бойко. Пані Олено, будь ласка.

БОЙКО О.П. Шановні колеги! Поправкою 1969 пропонується у підпункті 2.36 пункту 2 розділу VIII «Перехідні положення» слова «Національною комісією зі стандартів державної мови» замінити словами «центральним органом виконавчої влади у сфері освіти і науки». Це моя традиційна пропозиція, я не буду її ще раз обґрунтовувати, але прошу поставити на голосування. Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую.

Прошу голову комітету прокоментувати, чому комітет відхилив цю поправку.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Вона була відхилена, оскільки, на думку членів комітету, Міністерство освіти і науки не впроваджує вимог до володіння українською мовою. Саме через те вона відхилена, але ми не проти, щоб поставити її на голосування.

ГОЛОВУЮЧА. Дуже дякую за роз'яснення.

І прошу колег визначатися щодо поправки 1969.

«За» – 6.

Рішення не прийнято.

Шість голосів «за», поправка відхиляється.

Наступна поправка 1970 народних депутатів Німченка і Шуфрича. Будь ласка, вам слово.

НІМЧЕНКО В.І. Нестор Іванович сказав, що підтримує всі ці поправки, і я маю колективну думку висловити. Хочу сказати, що ми тут роками вели мову про те, що немає підстав для заборони виступів російською мовою. Тепер ви до цього дійшли, тільки тепер вводиться, що треба виступати виключно українською мовою. От про що ми тут вели мову. І те, що робилася буря у склянці води, не робить честі нікому. Ви просто позбавляли депутата права реалізувати свої повноваження у визначений ним спосіб, у визначеній ним формі, а не інакше, як хоче головуючий на пленарному засіданні.

А тепер щодо цієї поправки. Це знову та сама музика, ми знову втручаємося в закон. Ми ж можемо без посилання на нього вирішити це питання...

ГОЛОВУЮЧА. Прошу, 30 секунд, завершуйте, будь ласка.

НІМЧЕНКО В.І. Чому ви не вносимо змін до Регламенту самостійним законопроектом? Ми можемо це зробити. Чому ми цього не робимо? Не розумію. І не розуміє ніхто, хто будь-коли займався законотворчою діяльністю.

ГОЛОВУЮЧА. Будь ласка, роз'яснення голови комітету.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Дякую. Шановні колеги! Насправді головуючий на засіданні, коли говорить про обов'язковість застосування державної мови Верховною Радою, керується рішенням Конституційного Суду України від 1999 року. І ми ним керувалися, коли готували цей законопроект. Правила застосування мови мають визначатися Регламентом Верховної Ради України, затвердженим законом, і тому відповідна поправка колег Німченка і Шуфрича комітетом відхилена. Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую за роз'яснення. І мені здається, колеги, що це добра практика, якої дотримуються на сьогодні всі народні депутати України, що ми виступаємо з найвищої трибуни саме українською мовою.

Будь ласка, прошу визначитися щодо поправки 1970.

«За» – 6.

Рішення не прийнято.

Шість голосів «за», ця поправка відхиляється.

Наступна поправка 1971 так само колег Німченка і Шуфрича. Будь ласка, увімкніть мікрофон пана Німченка.

НІМЧЕНКО В.І. Ми розглядаємо зміни, що вносяться цим законопроектом до інших законів. Зокрема, зараз розглядаються зміни до Регламенту Верховної Ради України. Частину третю статті 2 пропонується викласти в такій редакції:

«3. Мовою роботи Верховної Ради, її органів та посадових осіб є державна мова».

Тут доповідач переконує, що рішення Конституційного Суду повинно виконуватися. То навіщо тоді створювати ці додаткові законодавчі приписи, якщо рішення Конституційного Суду є обов'язковим до виконання? Ваша точка зору незрозуміла. Якщо вже визначено, що мовою спілкування у державних органах є виключно українська мова, то, будь ласка, це вже є...

ГОЛОВУЮЧА. Будь ласка, 15 секунд, завершуйте.

НІМЧЕНКО В.І. І я хотів би, щоб ми все-таки розуміли, що таке рішення Конституційного Суду. І ще хочу вам сказати, що рішення

Конституційного Суду стосується застосування виключно української мови в системі спілкування саме державних органів...

ГОЛОВУЮЧА. Дякуємо.

Прошу роз'яснення голови комітету.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Дякую. Колего Німченко, я вам зачитую положення частини першої статті 10 Конституції України:

«Державною мовою в Україні є українська мова».

У своєму рішенні Конституційний Суд України визначив:

«Публічними сферами, в яких застосовується державна мова, охоплюються насамперед сфери здійснення повноважень органами законодавчої, виконавчої та судової влади, іншими державними органами та органами місцевого самоврядування (мова роботи, актів, діловодства і документації, мова взаємовідносин цих органів тощо). До сфер застосування державної мови можуть бути віднесені також інші сфери, які відповідно до частини п'ятої статті 10 та пункту 4 частини першої статті 92 Конституції України визначаються законами».

Рішення суду, шановний колего, безумовно, є обов'язковим до виконання, але не можуть загальні правила застосування мов регулюватися лише рішеннями судів, вони повинні регламентуватися законодавством, що ми зараз і робимо, впорядковуючи ці правила. Саме через те ваша поправка відхилена. Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Дякуємо дуже за роз'яснення.

Колеги, прошу визначитися щодо поправки 1971.

«За» – 4.

Рішення не прийнято.

Поправка відхиляється.

Наступна поправка 1972 народних депутатів Шуфрича і Німченка. Увімкніть, будь ласка, мікрофон пана Німченка.

НІМЧЕНКО В.І. Шановні колеги! Пане доповідачу, навіщо така деталізація? «Мовою засідань Верховної Ради України, її комітетів та комісій, в тому числі виступів, є державна мова». Розведіть виступи і діяльність, мову засідань – і все. Ну чому така деталізація, на кого вона розрахована? Про що тут йдеться, який її смисл, що ви там

вкладали? Ну, це ж недопустимо так, подивіться. Це ви виходите на те, щоб шукати якісь «жабки», гвіздки, забиті вниз шлямкою, щоб карати, притягувати людей до відповідальності. Іншого я нічого не бачу.

Якщо вже прийнятий закон українською мовою, значить, все, ми визнаємо державну мову і вважаємо її офіційною. І, бачите, Німченко розмовляє майже чистою українською, майже. Так? Спасибі, я вдячний...

ГОЛОВУЮЧА. У вас перфектна українська. Особливо коли ви стараєтеся – дуже гарно. І поряд з вами – багато львів'ян, зокрема пан Шурма, він може підказувати у критичні моменти, як правильно українське слово звучить.

Будь ласка, коментар голови комітету.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Дякую. Ну, шановний колего, я скажу, навіщо це, щоб не було таких непорозумінь. От ви, наприклад, намагалися сьогодні недержавною мовою говорити, а колега Герашенко, головуюча на засіданні, зробила вам зауваження. Мені було ніяково, бо ви така шановна людина, досвідчена, а вам у моїй присутності робили зауваження. А так була б ця норма в законі, ви прочитали б і ніколи в житті не дозволили б собі порушити закон. Саме для того, щоб не було таких непорозумінь стосовно таких шановних людей, як ви, ми і наполягаємо на цій нормі. І комітет через те відхилив вашу поправку. Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую.

Прошу визначатися, шановні колеги. Ви бачите, скоро президії не буде за що зробити зауваження, після чистого четверга. Прошу визначатися.

«За» – 6.

Рішення не прийнято.

І, я думаю, остання на сьогодні поправка 1973. Прошу увімкнути мікрофон автора. Це поправка пана Німченка і пана Шуфрича. Будь ласка, прокоментуйте її.

НІМЧЕНКО В.І. Йдеться про доповнення статті 2 Регламенту частинами п'ятою і шостою. У нас є зауваження, пані Ірино, тому прошу підтримати нашу поправку і виключити без обговорення.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую.

Без обговорення, але все-таки коментар голови комітету, це його право. Будь ласка.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Дякую. Ця поправка відхилена, оскільки в цих нових частинах йдеться про забезпечення перекладу виступів іноземців іншими мовами. Ми вважаємо, що це має регулюватися Регламентом. Зокрема, Апарат Верховної Ради України має забезпечити переклад таких виступів українською мовою і відтворити у стенограмі виступ у перекладі українською мовою, щоб було зрозуміло народним депутатам, урядовцям та іншим громадянам України.

Крім того, хочу сказати, що ми мали багато прикладів, коли найвищі посадові особи Європейської комісії, Європейського парламенту, іноземних парламентів виступали з цієї трибуни українською мовою. Ми їм надзвичайно вдячні за це. Однак, оскільки ще не всі опанували нашу прекрасну українську мову, то для тих, хто нею не володіє, має бути забезпечений переклад. І це має бути встановлено в Регламенті. Оскільки ви пропонували це виключити, комітет з цим не погодився, через те ваша поправка відхилена. Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую за роз'яснення.

Колеги, я прошу визначитися щодо поправки, будь ласка.

«За» – 5.

Рішення не прийнято.

Поправка відхиляється.

Шановні колеги, окрім того, що ми неухильно рухаємося до закінчення обговорення поправок і фінального голосування, є й інші добрі новини в парламенті. Зокрема, як нам стало відомо, наша колега пані Королевська народила сина. Давайте привітаємо породіллю, побажаємо і малечі, і батькам щастя та здоров'я (*Оплески*). І взагалі, це абсолютно чудова, як мені здається, практика, що стільки наших колег протягом цього скликання поєднували материнство і дуже успішну роботу в парламенті.

Веде засідання Голова Верховної Ради України
ПАРУБІЙ А.В.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую вам.

Колеги, отже, остання на сьогодні поправка 1974 Німченка. Будь ласка.

НІМЧЕНКО В.І. Йдеться про промовця, надали тут статус «промовець». Ну, я не можу кандидувати на знавця української мови, але не розумію я, що таке промовець, не знаю, як він буде виглядати, хто він такий. В остаточній редакції, як бачите, змінили, записали «іноземець або особа без громадянства». Я хотів би, щоб цей закон не підміняв роботу інститутів мовного характеру. У нас же все є, є Регламент, в якому можна окремою нормою виписати. А ми в Регламенті, подивіться, відсилаємо до закону про функціонування української мови як державної. Оця сама назва ламає стереотип підходу і принципи законотворення...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Прошу, 10 секунд.

НІМЧЕНКО В.І. Ми робимо відсилочною нормою закон регламентний, коли вводимо цей закон про функціонування української мови як державної...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую. Я продовжую засідання до завершення розгляду цієї поправки, оскільки вже 18 година.

Будь ласка, Миколо Княжицький.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Дякую. Шановний колего! Регламент у частині мови є повністю самодостатнім. Ми в Законі «Про Регламент Верховної Ради України» жодних відсилочних норм не робимо. Ми вносимо до нього цим законом певну зміну, а жодних відсилочних норм у самому Законі «Про Регламент Верховної Ради України» не робимо. І так, шановний колего Німченко, як ви сказали, ми справді ламаємо стереотипи. Це добре. Ми ламаємо стереотипи сприйняття українського парламенту як колись, можливо, неефективного і доводимо, що наш парламент є патріотичним, ефективним, який стоїть на

сторожі українського народу. Ця ваша поправка через те була відхилена. Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую вам.

І я ставлю на голосування поправку 1974. Комітет її відхилив. Хто підтримує, прошу голосувати.

«За» – 6.

Рішення не прийнято.

Колеги, хочу нагадати структуру завтрашньої роботи. У нас залишилося 107 поправок, лише 107 поправок, ми їх встигаємо завтра розглянути.

І, колеги, нагадую, завтра відбудеться відкрите засідання Комітету з питань культури і духовності під керівництвом Миколи Княжицького. На це засідання запрошуються всі представники фракцій і ті, хто причетні до прийняття закону. Нам дуже важливо, щоб процес відбувся максимально прозоро, щоб на цьому засіданні ми змогли знайти всі позиції, які можуть бути компромісними, щоб ми їх виклали в один документ. Я зобов'язуюся, що цей документ буде направлений кожному народному депутатові. Це важливо для мене, щоб у день голосування ніхто не міг сказати: «Я не знаю, за що голосую». Щоб у день голосування кожен мав можливість ознайомитися і знати предмет голосування.

І скажемо, колеги, відверто: нам необхідно буде зібрати всі голоси, які є, з усіх фракцій, які підтримують, – і «Блок Петра Порошенка», і «Народний фронт», і «Самопоміч», і Радикальної партії, і «Батьківщина», і група «Воля народу». І моє особливе, спеціальне звернення – до позафракційних, бо позафракційні дадуть потенціал більший, ніж деякі окремі фракції, це теж правда. Я наголошую: ніяких відряджень, ніяких відпусток. До мене приходило кілька депутатів із заявами про відпустку. Відкладіть, невідомо коли і як ми зможемо вийти на таке історичне рішення. Відкладіть, хай усі до одного будуть у залі, і я впевнений, ми зберемося, впевнений, Україна перемає.

Вечірнє засідання Верховної Ради України оголошується закритим. Завтра о 10 годині збираємося в сесійній залі для продовження нашої роботи. Дякую вам.